

EK MADDE 6

DR. ÖĞR. ÜYESİ FARUK
BARIŞ MUTLAY

BAZI KISMİ SÜRELİ ÇALIŞANLARIN SİGORTALILIKLARI EK MADDE 6- (Ek: 13/2/2011-6111/51 md.)

(1) Ticari taksi, dolmuş ve benzeri nitelikteki şehir içi toplu taşıma aracı işyerleri ile 4 üncü maddenin ikinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen ve Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenecek alanlarda kısmi süreli iş sözleşmesiyle bir veya birden fazla kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içerisinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 günden az olan kişilerin sigortalılıkları, bu madde kapsamında kendileri tarafından 30 gün üzerinden prim ödemeleri suretiyle sağlanır.

(2) Bu madde kapsamında sigorta hak ve yükümlülükleri; kendilerince veya kendilerini çalıştıranlar tarafından ya da çalışanların üye oldukları meslek odası, birlik veya benzeri kuruluşlarca bildirim Kuruma yapıldığı tarihten itibaren başlar, birinci fıkrada belirtilen şekildeki çalışma durumlarının son bulmasından itibaren sona erer.

(3) Bu madde kapsamındaki sigortalılar hakkında; malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile genel sağlık sigortası ve istekleri halinde işsizlik sigortası hükümleri uygulanır.

(4) Bu sigortalılar, 82 nci maddeye göre belirlenen prime esas kazanç alt ve üst sınırı arasında olmak üzere kendileri tarafından belirlenecek günlük kazancın otuz katının %32,5'i oranında prim öderler. Bu prim oranının %20'si malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları, %12,5'i genel sağlık sigortası primidir. İş-

sizlik sigortasına tabi olmayı isteyenlerin, sigortalı ve işveren hissesi oranındaki işsizlik sigortası primini ait olduğu ayı takip eden ayın sonuna kadar ödememeleri halinde, o aya ait işsizlik sigortası primini ödeme hakları düşer.

(5) Bu madde kapsamında ödenen primler, Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalılık olarak değerlendirilir. Ancak, ticari taksi ile dolmuş ve benzeri nitelikteki şehir içi toplu taşıma araçlarını işleten kişilerin Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) numaralı alt bendine tabi olmalarını gerektirecek nitelikte vergi mükellefi olmaları halinde, bu kişiler Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalı olurlar.

(6) Bu madde kapsamındaki sigortalılar ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin, genel sağlık sigortası hükümlerinden yararlanabilmesi için 67 nci maddede sayılan diğer şartların yanı sıra sağlık hizmeti sunucusuna başvurdukları tarihte 6183 sayılı Kanunun 48 inci maddesine göre tecil ve taksitlendirenler hariç 60 günden fazla prim ve prime ilişkin her türlü borcunun bulunmaması şarttır.

(7) Bu Kanun kapsamında tam süreli çalışma ile uzun vadeli sigorta kollarına tabi olan sigortalılar ile 506 sayılı Kanunun geçici 20 nci maddesi kapsamındaki sigortalılar ve kendi sigortalılıklarından dolayı gelir veya aylık almakta olanlar, birinci fıkrada belirtilen çalışma durumları nedeniyle ayrıca sigortalı olmazlar.

(8) Kurum, bu madde kapsamındaki sigortalıların bu Kanunun diğer hükümlerine göre uzun vadeli sigorta kollarına tabi olma durumlarını dikkate alarak prim ödeme gün sayılarını ve prim ödeme sürelerini belirlemeye, bu sigortalıları çalıştıranlara ve çalıştıranların bağlı olduğu meslek odası, birlik veya benzeri kuruluşlara Kurumca belirlenecek süre içinde bu sigortalıların işe başlama ve işten ayrılışlarını bildirmeleri, bu madde veya bu Kanunun uzun vadeli sigorta kollarını ihtiva eden sigortalılık statüleri kapsamında sigortalılık kontrolünden sonra çalıştırılmaları, çalıştırıldıkları süre içerisinde sigortalılıklarının devam edip etmediği ve Kurumca verilecek sigortalılık belgelerinin periyodik kontrolünü sağlama hususunda zorunluluk getirmeye yetkilidir.

(9) Bu madde kapsamında bulunan sigortalıları çalıştıranlar ile çalışanların üye olduğu meslek odası, birlik veya benzeri kuruluşlara bu madde uyarınca getirilecek bildirim ve kontrol yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi halinde 102 nci maddede uyarınca idari para cezası uygulanır.

(10) Bu madde kapsamındaki sigortalılar ile ilgili olarak, bu maddede aksine hüküm bulunmaması kaydıyla bu Kanunun ilgili hükümleri uygulanır.

(11) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

İLGİLİ MEVZUAT: Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği, 2020/20 sayılı İşveren İşlemleri Genelgesi, 2013/11 sayılı Genelge, 2012/1 sayılı Genelge

KAYNAKÇA

- Caniklioğlu, N., Özkaraca, E. (2014), "Sanatçıların Sosyal Güvenliği", *Prof. Dr. Berrin Ergin'e Armağan*, İstanbul, 637-664.
- Centel, T. (2021), *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, 1. Bası, On iki Levha, İstanbul.
- Gülle, A. (2021), *İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Oyuncu*, Doktora Tezi, İstanbul.
- Güzel, A.; Okur, A. R.; Caniklioğlu, N. (2021), *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 19. Bası, Beta, İstanbul.
- Köme Akpulat, A. (2016), "Sanatçıların Sosyal Güvenliği", *Prof. Dr. Fevzi Şahlanan'a Armağan*, Armağan, İstanbul, 1185-1209.
- Sözer, A. N. (2023), *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 6. Bası, Beta, İstanbul.
- Tuncay, A. C.; Ekmekçi, Ö.; Gülver, E. (2023), *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, 22. Bası, Beta, İstanbul.

ANLATIM PLANI

- I. Düzenleme Konusu ve Düzenlemenin Amacı
- II. Düzenlemenin Kişi Bakımından Uygulama Alanı
- III. Düzenlemenin Sosyal Sigorta Kolları, Genel Sağlık Sigortası Ve İşsizlik Sigortası Bakımından Uygulama Alanı
- IV. Sigortalılığın Başlangıcı ve Sona Ermesi

AÇIKLAMA

I. DÜZENLEME KONUSU ve DÜZENLEMENİN AMACI

Maddede ticari taksi, dolmuş ve benzeri nitelikteki şehir içi toplu taşıma aracı işyerleri ile 4 üncü maddenin ikinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen ve Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenecek alanlarda kısmi süreli iş sözleşmesiyle bir

veya birden fazla kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içerisinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 günden az olan kişilerin sigortalılıklarına ilişkin ilke ve esaslar düzenlenmiştir. Hükmün uygulama alanı kişi ve sosyal risk bakımından incelendikten sonra, ek madde 6 açısından sigortalılığın başlangıcı ve sona ermesi açıklanmıştır.

II. DÜZENLEMENİN KİŞİ BAKIMINDAN UYGULAMA ALANI

Ek madde 6 hükmü, sanatçılar ve ticari taksi, dolmuş ve benzeri nitelikteki şehir içi toplu taşıma aracı işyerlerinde çalışanlar için -düzenlemedeki şartların bulunması halinde- uygulanır¹. Farklı bir deyişle, hükümde sayılan kişiler kısmi süreli iş sözleşmesi ile ayda 10 günden az çalışması halinde ek madde 6 hükmünün kapsamına dahil olurlar. Ancak ifade edelim ki, hükümde belirtilen kişilerin ayda 10 günden az olacak biçimde kısmi süreli iş sözleşmesi ile faaliyet göstermesi de ek madde 6 hükmünün uygulama alanı bulması için yeterli değildir. Kısmi süreli iş sözleşmesi ile ayda 10 günden daha az çalışsa bile ek m.6/VII kapsamında bir kişi varsa, artık ek madde 6 hükmü uygulanmaz.

5510 sayılı Kanunda kısmi süreli iş sözleşmesi kavramı tanımlanmamıştır. 5510 sayılı Kanun m.3/son ve m.88/III hükümleri ile 4857 sayılı İş Kanununun² 13. maddesine atıf yapılmıştır. Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin 101/I maddesinde “*Sigortalının normal haftalık çalışma süresinin, tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan emsal işçiye göre üçte ikisi oranından daha az belirlendiği çalışmalar kısmî süreli çalışmadır*” hükmü bulunmaktadır. Dolayısıyla Yönetmelik gereğince, ek madde 6 hükmünde sayılan kişilerin haftalık çalışma süresinin, emsal işçinin haftalık çalışma süresine göre *üçte ikisi oranından daha az belirlendiği* takdirde sözleşme sosyal güvenlik hukuku bakımından kısmi süreli iş sözleşmesi olarak kabul edilir. Ancak 2020/20 sayılı Genelgede bir iş sözleşmesinin kısmi süreli iş sözleşmesi olarak kabul edilebilmesi için haftalık 45 saatlik çalışma süresinin üçte ikisi (30 saat) veya bunun altında olması gerektiği açıklanmıştır. Farklı bir deyişle, çalışma süreleri haftalık 30 saatin üzerinde belirlenmiş olan sözleşmelerin kısmi süreli sayılmayacağı Genelgede ifade edilmiştir. Kısacası Yönetmelikteki düzenleme ile 2020/20 sayılı Genelgedeki açıklamalar tam örtüşmemektedir.

Kısmi süreli iş sözleşmesinin belirlenmesinde dikkate alınacak çalışma süresinin hesaplanması yöntemi 2020/20 sayılı Genelgede açıklanmıştır. Genelgede kısmi süreli iş sözleşmesinin varlığına yönelik hesaplamanın *aylık çalışma süresi* dikkate alınmak suretiyle yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Genelgedeki açıklamalar uyarınca konuya ilişkin aşağıda örnek verilmiştir. Buna göre, hafta tatil günleri hariç ilgili ayda toplam işgünü sayısı 25 gün

¹ Konuya ilişkin açıklamalar için bkz. Caniklioğlu-Özkaraca, 2014: 642 vd.; Güzel ve diğ., 2021: 139 vd.; Tuncay ve diğ., 2023: 319 vd.; Sözer, 2023: 19 vd. Köme Akpulat, 2016: 1200; Gülle, 2021: 327 vd.

² RG S. 25134, T. 10.06.2003.

olduğunda aydaki toplam çalışma süresi 187,5 saat (25 günx7,5 saat) olarak hesaplanır. Ortaya çıkan sonucun 2/3'ü olan 125 saat, kısmi süreli iş sözleşmesinin tespitindeki azami sınırı oluşturur. Tarafların ayda 20 gün ve günde 4 saat çalışma yapılacağını kararlaştırdıkları bir olasılıkta, sözleşmedeki aylık çalışma süresi 80 saat (20 günx4 saat) olarak tespit edilir ve sözleşme kısmi süreli kabul edilir.

Ek madde 6 hükmünün uygulama alanı bulması için hükümde sayılan kişilerin kısmi süreli iş sözleşmeleri ile çalışmaları yeterli değildir. Kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışıp aylık çalışma gün sayısı 10 günden az olanlar ek madde 6 kapsamında sigortalı sayılmışlardır. Bu durum hükümde “ay içerisinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 günden az olan kişiler” biçiminde ortaya konmuştur. Kanunda ek madde 6 hükmüne ilişkin ay içinde çalışılan toplam gün sayısının belirlenmesine yönelik hüküm yoktur. 5510 sayılı Kanun m.80/I, (h) hükmünde “Sigortalıların günlük kazançlarının hesabında esas tutulan gün sayıları, aynı zamanda, bunların prim ödeme gün sayılarını gösterir. Ancak, işveren ve sigortalı arasında kısmi süreli hizmet akdinin yazılı olarak yapılmış olması kaydıyla, ay içerisinde günün bazı saatlerinde çalışan ve çalıştığı saat karşılığında ücret alan sigortalının ay içindeki prim ödeme gün sayısı, ay içindeki toplam çalışma saati süresinin 4857 sayılı İş Kanununa göre belirlenen haftalık çalışma süresine göre hesaplanan günlük çalışma saatine bölünmesi suretiyle bulunur. Bu şekildeki hesaplamada gün kesirleri bir gün kabul edilir” şeklinde düzenleme bulunmaktadır³. Buna göre aylık çalışma süresinin 110 saat olduğu varsayıldığında, SGK'ya bildirilecek gün sayısı 15 gün (110 saat/7,5 saat= 14,66) olarak tespit edilir. Dolayısıyla ayda çalışılan toplam gün sayısı da 15 gün olur ve ek madde 6 uygulama alanı bulmaz.

Açıklananlar dışında belirtmek gerekir ki, yukarıda izah edildiği şekilde çalışan her sanatçı değil, Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenecek alanlarda kısmi süreli iş sözleşmesiyle ay içinde 10 günden az çalışan sanatçılar ek madde 6 hükmünün uygulama alanına dahildir. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından konuya ilişkin 2012/1 sayılı Genelge çıkartılmıştır.

III. DÜZENLEMENİN SOSYAL SİGORTA KOLLARI, GENEL SAĞLIK SİGORTASI VE İŞSİZLİK SİGORTASI BAKIMINDAN UYGULAMA ALANI

Ek madde 6'da düzenleme uyarınca prim ödenen sürelerin m.4/I, (a) bendi kapsamında geçen sigortalılık olarak kabul edileceği hükme bağlanmıştır. Ancak ek m.6 kapsamındaki kişilerin sosyal güvenliğinin tamamen m.4/I,

³ Konuya ilişkin olarak SSİY m.101/III'te “İş sözleşmesi saat ücreti karşılığı yapılmış ise kısmi süreli çalışan sigortalıların ay içinde çalıştığı toplam sürenin, 4857 sayılı İş Kanununa göre günlük olağan çalışma süresi olan 7,5 saate bölünmesiyle, sigortalı için bildirilmesi gereken prim ödeme gün sayısı hesaplanır. Bu şekilde yapılacak hesaplamalarda 7,5 saatin altındaki çalışmalar 1 güne tamamlanır” düzenlemesine yer verilmiştir. Konuya ilişkin açıklamalar için bkz. Caniklioğlu-Özkaraca, 2014: 646.

(a)'ya tabi olan sigortalılarla aynı esaslar doğrultusunda şekilleneceği sonucuna varılmaz. Maddenin onuncu fıkrasında yer alan “*Bu madde kapsamında sigortalılar ile ilgili olarak, bu maddede aksine hüküm bulunmaması kaydıyla bu Kanunun ilgili hükümleri uygulanır*” şeklindeki düzenlemeden de anlaşılacağı üzere, kapsamdaki sigortalılara ilişkin sosyal güvenlik hukuku bakımından hakların ve yükümlülüklerin belirlenmesinde öncelikle ek madde 6 hükmü dikkate alınmalıdır. Hükümde boşluk olması halinde ise artık m.4/I, (a) kapsamındakiler için kabul edilen ilke ve esaslar uygulama alanı bulur.

Maddenin üçüncü fıkrasında hüküm kapsamındaki sigortalılara malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile genel sağlık sigortası⁴ ve istekleri halinde işsizlik sigortası hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir⁵. Dolayısıyla hükmün uygulama alanına giren kişiler kısa vadeli sigorta kollarına tabi değillerdir⁶. Ancak ek madde 6'ya tabi olanlar uzun vadeli sigorta kollarından sağlanan parasal yardımlara sahip olabileceklerdir. Başka bir deyişle kapsamdaki kişiler, Kanunun ilgili maddelerinde hükme bağlanan şartları taşımaları durumunda yaşlılık aylığına, malullük aylığına ve ölümleri halinde hak sahipleri ölüm aylığına hak kazanabileceklerdir⁷.

Maddenin altıncı fıkrasında genel sağlık sigortası açısından “*Bu madde kapsamındaki sigortalılar ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin, genel sağlık sigortası hükümlerinden yararlanabilmesi için 67 nci maddede sayılan diğer şartların yanı sıra sağlık hizmeti sunucusuna başvurdukları tarihte 6183 sayılı Kanunun 48 inci maddesine göre tecil ve taksitlendirerek tecil ve taksitlendirmeleri devam edenler hariç 60 günden fazla prim ve prime ilişkin her türlü borcunun bulunmaması şarttır*” düzenlemesine yer verilmiştir. Dolayısıyla ek m.6 kapsamındakilerin

⁴ 2011/39 sayılı Genelgede “*Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenecek alanlarda kısmi süreli iş sözleşmesiyle çalışanlar 5510 sayılı Kanuna eklenen ek 6 ncı madde ile 4 üncü maddenin ikinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen ve Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenecek alanlarda kısmi süreli iş sözleşmesiyle bir veya birden fazla kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içerisinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 günden az olan kişiler sigortalı sayıldıklarından, ek 6 ncı madde kapsamında sigortalılıkları başlatılanların ayrıca bir bildirim gerek kalmaksızın genel sağlık sigortalılıkları başlatılmış sayılacaktır*” açıklamalarına yer verilmiştir. Açıklamada bir bildirim gerek kalmaksızın sağlık sigortalılıklarının başlatılacağı belirtilmiştir. Ancak kişinin genel olarak madde kapsamına alınması için bildirim gereklidir. Genelgedeki açıklama ile esasen kast edilen ise, genel sağlık sigortasının isteğe bağlı kılınmamış olmasıdır. 2017/26 sayılı Genelgede, genel sağlık sigortalısı sayılanların genel sağlık sigortası kapsamına alınış tarihleri açıklanmış ve Kanunun ek 6. maddesine göre sigortalı olan kişilerin 01/03/2011 tarihinden itibaren kapsama alındığı belirtilmiştir. Konuya ilişkin açıklamalar için bkz. Caniklioğlu-Özkaraca, 2014: 650 vd.; Gülle, 2021: 339 vd.

⁵ Caniklioğlu-Özkaraca, 2014: 649 vd.; Köme Akpulat, 2016: 1204; Gülle, 2021: 340 vd.

⁶ Caniklioğlu-Özkaraca, 2014: 649.

⁷ Caniklioğlu-Özkaraca, 2014: 650. Prim ödeme gün sayısına, sigortalılık süresine ilişkin farklı ve özel bir şarta ek m.6 hükmünde yer verilmemiştir. Ancak maddenin dördüncü fıkrası ile kapsamdaki sigortalılar prim ödeme yükümlüsü kabul edilmişlerdir. Bu bakımdan prim borçları olanlar parasal yardımlardan yararlanamazlar.

ve bunların bakmakla yükümlü oldukları kişilerin sadece 5510 sayılı Kanun m.67'deki şartlarla sağlık yardımlarından yararlanması kabul edilmemiştir. Bu kişiler bakımından m.67 ve ek m.6 hükümlerinde yer verilen şartın yerine getirilmesi gereklidir.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere hükmün üçüncü fıkrasında işsizlik sigortasının isteğe bağlı olduğu hükme bağlanmıştır. Maddenin dördüncü fıkrasında da “İşsizlik sigortasına tabi olmayı isteyenlerin, sigortalı ve işveren hissesi oranındaki işsizlik sigortası primini ait olduğu ayı takip eden ayın sonuna kadar ödemesi halinde, o aya ait işsizlik sigortası primini ödeme hakları düşer” düzenlemesine yer verilmiştir. Dolayısıyla ek madde 6 hükmüne tabi olanlar istekleri halinde işsizlik sigortasından yararlanabileceklerdir⁸. Bunlar açısından işsizlik sigortası değerlendirilirken sadece ek m.6 hükmü değil, 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu da göz önünde bulundurulmalıdır.

IV. SİGORTALILIĞIN BAŞLANGICI VE SONA ERMESİ

Maddenin ikinci fıkrasında “Bu madde kapsamında sigorta hak ve yükümlülükleri; kendilerince veya kendilerini çalıştıranlar tarafından ya da çalışanların üye oldukları meslek odası, birlik veya benzeri kuruluşlarca bildirim Kuruma yapıldığı tarihten itibaren başlar...” düzenlemesi bulunmaktadır. Dolayısıyla, ek m.6 kapsamındaki sigortalılıklarının başlaması için bildirim zorunludur. Başka bir deyişle bildirim olmazsa, ek m.6 gereğince bir sigortalılık ilişkisinden bahsedilemez⁹. Nitekim 2013/11 sayılı Genelgede de “3.1-sigortalılığın başlangıcı” başlığı altında konuya ilişkin açıklamalara yer verilmiş ve bildirimle ilişkin esaslar detaylandırılmıştır. Maddenin ikinci fıkrasının son cümlesinde, birinci fıkrada belirtilen şekilde çalışma durumlarının son bulmasıyla birlikte sigortalılığın da sona ereceği açıklanmıştır. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, ek m.6/VII’de kimlerin ek m.6’ya tabi olmayacağı hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla ek m.6 çerçevesinde sigortalı olan bir kişi, hükmün yedinci fıkrasında belirtilenlerden birinin kapsamına girerse ek m.6 gereğince başlamış olan sigortalılık sona erer.

⁸ Caniklioğlu-Özkaraca, 2014: 652 vd.; Gülle, 2021: 340 vd.

⁹ Gülle, 2021: 331 vd.